

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om elev- och studerandevård

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om elev- och studerandevård (RP 116/2017 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anna Kankaanpää, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Kati Lounema, Utbildningsstyrelsen
- chef för undervisnings- och kulturärenden Terhi Päivärinta, Finlands Kommunförbund
- expert Riikka Reina, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- expert Hanna Huumonen, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund – SAKKI rf
- vice ordförande Emmi Pentikäinen, Alliansen för Finlands Studerande – OSKU rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Skolkuratorer rf
- Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- Finlands Psykologförbund rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om elev- och studerandevård ändras på grund av den nya lagen om yrkesutbildning som träder i kraft den 1 januari 2018.

Rätten till psykolog- och kuratorstjänster enligt lagen om elev- och studerandevård utvidgas till att gälla alla studerande som avlägger yrkesinriktad grundexamen och studerande inom handledande utbildning. Enligt den nya lagen om yrkesutbildning har utbildningsanordnaren inte längre någon lagstadgad skyldighet att utarbeta en formbunden läroplan. Därför ändras lagen om elev- och studerandevård så att det i fråga om yrkesutbildning inte längre hänvisas till en läroplan. Dessutom anpassas terminologin till lagen om yrkesutbildning.

Betänkande KuUB 16/2017 rd

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Den föreslagna ändringen innebär att tjänster enligt lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) kommer att kunna anlitas av ännu fler studerande inom yrkesutbildningen. Rätten till psykolog- och kuratorstjänster utvidgas till att gälla alla studerande som avlägger yrkesinriktad grundexamen och studerande inom handledande utbildning. Lagens tillämpningsområde föreslås bli utvidgat till att också omfatta personer som tidigare avlade grundläggande yrkesexamen som fristående examen och personer som avlägger grundexamen i form av arbetskraftsutbildning. Enligt propositionen kommer omkring 49 000 studerande till att få tillgång till tjänsterna.

Precis som nu ska studerande inom examensutbildning som förbereder för yrkes- och specialyrkesexamen och studerande inom annan utbildning som inte leder till examen vara undantagna rätten att få psykolog- och kuratorstjänsterna, påpekar utskottet. En stor del av de studerande inom den utbildning som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning är vuxna och yrkesverksamma och har därför också rätt att få företagshälsovård. Delvis kan deras behov mötas med övrig information, rådgivning och vägledning som utbildningsanordnarna tillhandahåller.

De kalkylerade kostnaderna för den utvidgade rätten att få psykolog- och kuratorstjänster inom elevhälsan uppgår på årsbasis till cirka 5,633 miljoner euro. Det är fråga om ett breddat statsandelsåliggande, och statsandelen är 100 procent av de kalkylerade kostnaderna på grundval av 55 § 2 mom. i lagen om statsandel för kommunal basservice.

Enligt den nya lagen om yrkesutbildning (531/2017) har utbildningsanordnaren från och med den 1 januari 2018 inte längre någon lagstadgad skyldighet att utarbeta en formbunden läroplan. Följaktligen föreslår regeringen att lagen om elev- och studerandevård ändras.

Kulturutskottet understryker att de föreslagna ändringarna är en logisk konsekvens av att lagstiftningen om yrkesutbildning har reviderats. När det finns en sammanhållen yrkesutbildning måste tillämpningen av lagen om elev- och studerandevård samordnas och verksamheten enligt lagen ordnas enligt lika kriterier. I och med ändringen kommer samma villkor att gälla för alla som studerar för yrkesinriktad grundexamen. Det öppnar för mer tjänstedesign längre fram. Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Resurserna inom elev- och studerandevården

De sakkunniga gav ett omfattande stöd till reformen, men samtidigt gav de uttryck för sin oro för huruvida det finns tillräckligt stor tillgång till elev- och studerandevård och också till studerandehälsovård. I sakkunnigyttrandena kommer det fram ett visst tvivel på om kostnadskalkylen i propositionen och den anknyttande höjningen av statsandelen kommer att räcka till för att täcka de

Betänkande KuUB 16/2017 rd

faktiska kostnaderna för reformen. De sakkunniga har koncentrerat sig främst på om grunderna för beräkningen av personal i regeringens proposition är korrekta.

Enligt grunderna för beräkningen i propositionen ska det inom elevhälsovården finnas en psykolog per 1 000 studerande och en skolkurator per 780 studerande. I grunden för beräkningen av skolkuratorer beaktas att det bland de studerande som har rätt att få elevhälsotjänster finns myndiga studerande, och det bedöms att de har mindre behov av skolkurator än yngre elever och studerande. Bedömningen är att det behövs 49 psykologer och 62 kuratorer till när psykolog- och kuratorstjänsterna utsträcks till alla studerande som avlägger grundexamen inom yrkesutbildningen och alla studerande inom förberedande utbildning inom yrkesutbildningen. Det är det behov av nyanställningar som kostnadskalkylen i propositionen bygger på.

I sakkunnigyttandena ifrågasätts själva utgångspunkterna för kostnadskalkylen, det vill säga att myndiga studerande anses vara i mindre behov av kurator än yngre elever och studerande och att de grunder för beräkningen som använts, dvs. en psykolog per 1 000 studerande och en kurator per 780 studerande, överlag kan räcka till för att möta behovet.

Enligt yttrandena kommer reformen snarare att resultera i att arbetsfältet och arbetsuppgifterna breddas enormt. Vuxenstuderande är en mycket heterogen grupp med mycket varierande studiefärdigheter. Där ingår exempelvis personer med annan utbildning som byter bransch, studerande med en svår arbetsmarknadssituation och studerande med invandrarbakgrund och mycket varierande erfarenhet och utbildning. Särskilt de unga vuxna som saknar examen kan ha mycket stort stödbehov. Det blir större betoning på mångsidigt socialt arbete bland vuxna.

I yttrandena framhåller de sakkunniga också vikten av att utnyttja psykologernas och kuratorernas expertis i inlärnings- och undervisningsfrågor. I synnerhet psykologer har ingående kunskaper om inläring och inlärningsproblem utöver att de är väl förtrogna med psykiskt välbefinnande och gruppdynamik.

Kulturutskottet understryker vikten av att regelbundet följa upp hur de anslagna tilläggsresurserna och de sammanlagda anslagen till studerandevård räcker till. Det är kommunerna som i praktiken bestämmer hur resurserna fördelas och används. Kulturutskottet understryker att reformen av yrkesutbildningen och den aktuella propositionen tillsammans skapar ett behov och en möjligheter för utbildningsanordnarna att på nytt bedöma om satsningarna på elev- och studerandevård räcker till dels för det nuvarande antalet klienter och servicebehovet, dels för ett ökande antal klienter och det behov av extra resurser som följer av det. Ett av yttrandena hänvisar till den senaste skolhälsoenkäten som visar att 22,3 procent av yrkesstuderandena upplever att de inte fått hjälp av skolkuratorn trots att de hade behövt hjälp. För skolpsykologerna var siffran 28,2 procent.

När det finns ett tillräckligt stort utbud på kuratorer och psykologer och tjänsterna tillhandahålls på lika villkor och i ett tidigt stadium för alla som avlägger grundläggande yrkesexamen och förberedande utbildning, kan man övergå från korrigerande åtgärder till förebyggande åtgärder. På längre sikt motverkar det många kostnadsökande konsekvenser, understryker utskottet. Det finns således all anledning att utnyttja denna möjlighet.

Betänkande KuUB 16/2017 rd

Med hänvisning till sakkunnigyttranden understryker utskottet att det behövs fortbildning när kuratorerna får breddad arbetsbeskrivning. Samtidigt är det viktigt att ge ledningen och undervisningspersonalen på läroanstalterna ett kompetenslyft inom elevhälsotjänster och större kunskaper om vad grupperna för större välbefinnande gör. Dessutom bör undervisningspersonalen bli bättre på att hänvisa studerande till kurator och psykolog.

Det är viktigt att det följs upp vilket stödbehov de studerandegrupper har som är undantagna den utökade elev- och studerandevården, understryker utskottet. Av ett sakkunnigyttrande framgår att inskränkningen i tillgången till tjänsterna i fråga om yrkesexamen kan bli en utmaning när ungdomar börjar studera för yrkesexamen direkt efter grundskolan eller när de studerande är unga invandrare. I fortsättningen måste kontaktytorna mellan elevvård och studerandevård få större uppmärksamhet och relevant överbyggande hjälp ordnas.

Elevhälsotjänster

I sakkunnigyttrandena lyftes yrkesstuderandes problem fram, särskilt med att få hjälp och service under lärande i arbete (utbildningsavtal i den nya lagen) och inte minst om praktikplatsen finns på en annan ort än läroanstalten och bostaden. Utskottet understryker att de studerande måste ha tillgång till alla former av studerandehälsovård. De måste få vård inom en rimlig tid och på rimligt avstånd. Reformen av yrkesutbildningen, mer lärande i arbetet och många olika utbildningsanordnare får inte leda till att yrkesstuderande får sämre studerandehälsovård än andra studerande.

Landskaps- och vårdreformen kommer att ha stora konsekvenser för elevhälsan. Också i fortsättningen måste elevhälsotjänsterna finnas nära de studerande, påpekar utskottet. I sitt utlåtande (KuUU 11/2017 rd — RP 15/2017 rd) om reformen till social- och hälsovårdsutskottet föreslår kulturutskottet att landskapet enligt lagen ska vara ”skyldigt att i samarbete med kommunen och utbildningsanordnaren sörja för att elevhälsan bildar en fungerande och sammanhängande helhet”. Samtidigt är det viktigt att läroanstalterna bildar en sammanhållen miljö med fungerande tjänster och studieförhållanden, anser utskottet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 116/2017 rd utan ändringar.

Betänkande KuUB 16/2017 rd

Helsingfors 29.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Sari Multala saml
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
medlem Pilvi Torsti sd.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.